

**Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Полтавський юридичний інститут
Кафедра конституційного, адміністративного,
екологічного та трудового права**

**Методичні вказівки до практичних занять
із дисципліни
“МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО”**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Освітня програма/спеціалізація – «Право»

Статус дисципліни – обов’язкова

Рік набору – 2019, 2020

Методичні вказівки до практичних занять із навчальної дисципліни «Муніципальне право» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» освітньої програми «Право» Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Полтава: Полтавський юрид. ін.-т Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. 22 с.

Розробник:

Божко Володимир Миколайович – завідувач кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та трудового права,
доктор юридичних наук, доцент

Гарант освітньої програми:

Криницький Ігор Євгенович – завідувач кафедри цивільного, господарського і фінансового права, доктор юридичних наук, професор,
старший науковий співробітник

Затверджено на засіданні кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та трудового права (протокол № 1 від 30 серпня 2019 р.)

Дата оновлення – 28 серпня 2020 року
(протокол № 1 засідання кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та трудового права від 28 серпня 2020 року)

Завідувач кафедри _____ В. М. Божко

Т е м а 1. Загальна характеристика місцевого самоврядування: вітчизняний та зарубіжний досвід

О с н о в н і п и т а н н я

1. Поняття місцевого самоврядування.
2. Міжнародно-правове регулювання та основні тенденції розвитку місцевого самоврядування.
3. Особливості муніципальної системи України.
4. Правове регулювання та особливості функціонування органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.

Н о р м а т и в н і а к т и т а л і т е р а т у р а

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141. Дата оновлення: 03.09.2019. URL: <https://bit.ly/2GeSeRP> (дата звернення: 27.08.2020).
2. Європейська Хартія місцевого самоврядування від 15.10.1085 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (дата звернення: 27.08.2020).
3. Декларація про принципи місцевого самоврядування в державах – учасницях Співдружності. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997-323> (дата звернення: 27.08.2020).
4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. №№ 24. Ст. 170. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 27.08.2020).
5. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні : монографія / Антоненко В. О., Баймуратов М. О., Батанов О. В. та ін. ; за ред. В. В. Кравченка, М. О. Баймуратова, О. В. Батанова. Київ : Атіка, 2007. 864 с.
6. Батанов О. В. Муніципальна влада в Україні : проблеми теорії та практики : монографія / відп. ред.. М. О. Баймуратов. Київ : Юридична думка, 2010. 656 с.
7. Любченко П. М. Муніципальне право України: навч. посіб. Харків : ФІНН, 2012. 496 с.
8. Муніципальне право зарубіжних країн: навч. посіб.: [у 3 ч.] / за заг. ред. П.Ф. Мартиненка. Київ : Знання України. 2005-2006.
9. Муніципальне право України: підруч. / за ред. М.О. Баймуратова. 2-ге вид., допов. Київ : Правова єдність, 2009. 720 с.
10. Муніципальне право: підручник / В.Ф. Погорілка, М.О. Баймуратова, О.В. Батанова, Ю.Ю. Бальцій / За ред. Баймуратова М. О. 2-ге вид. доп. Київ : Правова єдність, 2009. 720 с.
11. Тетарчук І.В. Муніципальне право України : навчальний посібник для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 206 с.

Т е м а 2. Члени територіальної громади як суб'єкти муніципально-правових відносин

О с н о в н і п и т а н н я

1. Поняття та ознаки територіальної громади як первинного суб'єкта місцевого самоврядування в Україні.
2. Правове регулювання колективних та індивідуальних форм участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.
3. Механізм реалізації муніципальних прав і обов'язків особи.

З а д а ч і

1. На сесії міської і сільської рад прийнято рішення про об'єднання територіальної громади міста і територіальної громади сусіднього села в одну територіальну громаду та створення спільних органів місцевого самоврядування. Міський прокурор подав подання до міської ради з вимогою скасувати незаконне рішення. У відповіді прокурору міський голова зазначив, що прийняття рішень з питань адміністративно-територіального устрою належить до виключної компетенції сільських, селищних і міських рад.

Чи відповідають рішення міської та сільської рад вимогам законодавства? Як відбувається об'єднання територіальних громад ?

2. Громадянин України, який самовисунувся на посаду міського голови, звернувся із заявою про реєстрацію кандидатом на цю посаду до міської виборчої комісії. Виборча комісія відмовила у реєстрації на підставі того, що згідно з поданими документами громадянин не проживає і не працює на території виборчого округу, де він має бажання балотуватися, а отже, не є членом територіальної громади і не має права голосу на місцевих виборах. На дії виборчої комісії громадянин подав скаргу до Центральної виборчої комісії, наголосивши, що порушено його виборче право, оскільки ценз осілості Конституцією України не передбачений.

Зробіть юридичний аналіз ситуації та запропонуйте шляхи її вирішення. Які особливості реалізації виборчого права на місцевих виборах передбачені чинним законодавством?

3. Сільська рада відмовила у наданні дозволу на створення вуличного комітету, мотивуючи своє рішення тим, що був порушений порядок ініціювання створення цього органу, оскільки на зборах жителів членом ініціативної групи, яка представляє інтереси учасників зборів, був обраний іноземний громадянин. Ініціативна група звернулася до суду з вимогою скасування рішення сільської ради у зв'язку з порушенням Ст. 6 Конвенції про участь іноземців у суспільному житті на місцевому рівні.

Чи відповідають рішення сільської ради вимогам законодавства? Як здійснюється формування органів самоорганізації населення? Яке рішення має прийняти суд?

4. Мешканці багатоповерхового будинку звернулися до міського голови з вимогою розглянути на черговій сесії міської ради в порядку місцевої ініціативи питання про забезпечення регулярного безкоштовного підвезення до місця навчання і додому школярів, які мешкають у цьому будинку. Міський голова відмовив жителям, пояснивши, що для ініціювання членами територіальної громади розгляду питання в раді потрібно утворити ініціативну групу й попередньо провести громадські слухання.

Прокоментуйте дії членів територіальної громади та міського голови. Як відбувається реалізація права членів територіальної громади на місцеві ініціативи?

5. Член територіальної громади міста обласного значення звернувся до секретаріату обласної ради з проханням потрапити на особистий прийом до голови обласної ради, щоб внести йому в порядку місцевої ініціативи питання про проведення консультативного опитування жителів області. Керуючий справами ради пояснив, що прийом громадян голова обласної ради не проводить у зв'язку із завантаженістю й рекомендував подати письмове звернення до міського голови.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Чи відповідають дії члена територіальної громади та керуючого справами ради вимогам законодавства?

Н о р м а т и в н і а к т и т а л і т е р а т у р а

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141. Дата оновлення: 03.09.2019. URL: <https://bit.ly/2GeSeRP> (дата звернення: 27.08.2020).

2. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 р. № 396-IX. Відомості Верховної Ради України. 2020. №7, 8, 9. Ст.48. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (дата звернення: 27.08.2020).

3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. №№ 24. Ст. 170. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 27.08.2020).

4. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 р. № 2625-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 48. Ст. 254. Дата оновлення: 17.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text> (дата звернення: 27.08.2020).

5. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 47. Ст. 256. Дата оновлення: 17.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 27.08.2020).

6. Рішення Конституційного Суду України від 18.06.2002 р. № 12-рп/2002 (справа про об'єднання територіальних громад). Офіц. вісн. України. 2002. № 26. Ст. 1233. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-02#Text>. (дата звернення: 27.08.2020).

7. Рішення Конституційного Суду України від 23.10.2003 р. № 17-рп/2003 (справа про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів). Офіц. вісн. України. 2003. №46. Ст.2389. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-03#Text>. (дата звернення: 27.08.2020).

8. Статут територіальної громади міста Полтава від 11 квітня 2000 року, затверджено рішенням на 14 сесії Полтавської міської ради 23 скликання. URL: <http://www.rada-poltava.gov.ua/files/Statut%20ter%20gromadu.doc> (дата звернення: 27.08.2020).

9. Гураль П. Ф. Територіальна громада в Україні: історико-правове дослідження: моногр. Л.: Л.ДУВС; Край, 2008. 467 с.

Т е м а 3. Організаційно-правові моделі муніципального управління.

О с н о в н і п и т а н н я

1. Типологія моделей муніципального управління.
2. Системно-структурна організація місцевого самоврядування в Україні.
3. Правовий статус органів місцевого самоврядування в Україні.

З а д а ч і

1. На першій сесії обраної на позачергових виборах міської ради було прийнято рішення про ліквідацію районних у місті рад. Депутати однієї з районних у місті рад звернулися до міського голови з вимогою скликання позачергової сесії міської ради для обговорення питання про проведення міського референдуму щодо питання ліквідації районів у місті. Міський голова відмовився скликати сесію, обґрунтовуючи своє рішення тим, що рішення про проведення міського референдуму можуть прийматися лише на вимогу членів територіальної громади.

Депутати райради звернулися до суду з вимогою визнання незаконним рішення міської ради про ліквідацію районних у місті рад і звільнення з посади міського голови.

Зробіть юридичний аналіз ситуації і прокоментуйте дії міської ради, міського голови і депутатів районної у місті ради. Яке рішення має прийняти суд? Який порядок утворення чи не утворення районних у місті рад передбачений законодавством? Який порядок створення, ліквідації та реорганізації районів у місті?

2. Голова обласної ради видав розпорядження про особливий режим управління на період опалювального сезону. Згідно з цим документом як виконавчі органи обласної ради були утворені управління житлово-комунального господарства, соціального захисту населення, транспорту і зв'язку, підпорядковані голові і обласній раді. Обласний прокурор вніс протест на дії голови обласної ради, вимагаючи відмінити незаконне розпорядження. Голова обласної ради відмовився скасовувати прийнятий ним акт, зазначивши, що він діяв на підставі норм Конституції України, Європейської хартії місцевого самоврядування, які гарантують організаційну самостійність органів місцевого самоврядування.

Зробіть юридичний аналіз ситуації та запропонуйте шляхи її вирішення. Чи відповідають дії голови обласної ради вимогам законодавства?

Н о р м а т и в н і а к т и т а л і т е р а т у р а

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141. Дата оновлення: 03.09.2019. URL: <https://bit.ly/2GeSeRP> (дата звернення: 27.08.2020).
2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. №№ 24. Ст. 170. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 27.08.2020).
3. Європейська Хартія місцевого самоврядування від 15.10.1085 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (дата звернення: 27.08.2020).
4. Декларація про принципи місцевого самоврядування в державах – учасницях Співдружності. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997-323> (дата звернення: 27.08.2020).
5. Муніципальне право зарубіжних країн: навч. посіб.: [у 3-х ч.] / за заг. ред. П. Ф. Мартиненка. – К.: Знання України. – 2006.
6. Проблеми функціонування місцевих рад та їх виконавчих органів: моногр. / за ред. Ю. М.Тодики – Х.: Право, 2009.

Т е м а 4. Нормотворчість суб'єктів місцевого самоврядування.

О с н о в н і п и т а н н я

1. Поняття, види, юридичні властивості актів суб'єктів місцевого самоврядування.
2. Особливості нормотворчого процесу в органах місцевого самоврядування.

3. Статут територіальної громади, регламент місцевої ради: порядок підготовки, прийняття.
4. Контроль у сфері нормотворчої діяльності органів місцевого самоврядування.

Задачі

1. За пропозицією голови обласної ради до складу президії ради був включений голова однієї з міських рад області, який потім розпорядженням голови облради був призначений його радником. Після цього міський голова ініціював у міській раді розгляд питання про присвоєння голові облради звання «Почесний громадянин міста» і таке рішення було прийняте більшістю голосів депутатів.

Чи відповідають дії голови обласної ради та міського голови вимогам законодавства? Який порядок формування структури обласної ради?

2. На засіданні виконавчого комітету міської ради більшістю голосів було прийнято рішення про затвердження регламенту виконавчого комітету. В регламенті вказувалося, що рішення виконавчого комітету можуть бути визнані незаконними лише в судовому порядку; міський голова в разі незгоди з рішенням виконавчого комітету має право звернутися зі скаргою до голови обласної державної адміністрації; а скасування рішень виконавчого комітету міської ради може здійснюватися лише президією обласної ради. Після оприлюднення тексту регламенту фракція депутатів міської ради звернулася до міського голови з вимогою скасування зазначеного акта з мотиву його невідповідності чинному законодавству. Однак міський голова спрямував зазначене звернення до керуючого справами виконавчого комітету.

Зробіть юридичний аналіз ситуації і прокоментуйте дії виконавчого комітету міської ради, міського голови та фракції депутатів міської ради. Надайте юридично обґрунтовану відповідь фракції депутатів міської ради.

Нормативні акти та література

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141. Дата оновлення: 03.09.2019. URL: <https://bit.ly/2GeSeRP> (дата звернення: 27.08.2020).
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. №50-51. Ст.572. Дата оновлення: 16.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 27.08.2020).
3. Податковий кодекс України від 02.11.2010 р. № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. №№ 13-14, 15-16, 17. Ст.112. Дата оновлення: 21.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 27.08.2020).

4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. №№ 24. Ст. 170. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 27.08.2020).
5. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11 вересня 2003 року № 1160-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. №9. Ст.79. Дата оновлення: 30.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
6. Європейська Хартія місцевого самоврядування від 15.10.1085 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (дата звернення: 27.08.2020).
7. Статут територіальної громади міста Полтава від 11 квітня 2000 року, затверджено рішенням на 14 сесії Полтавської міської ради 23 скликання. URL: <http://www.rada-poltava.gov.ua/files/Statut%20ter%20gromadu.doc> (дата звернення: 27.08.2020).
8. Петришина М.О. Нормотворча діяльність в органах місцевого самоврядування в Україні: моногр. Х.: Право, 2011.
9. Соляник К.Є. Припинення дії актів органів місцевого самоврядування: проблеми реалізації. Вісн. Центральної виборчої комісії. 2009. № 1. С.90-93.

Т е м а 5. Правове регулювання статусу муніципальних службовців. Муніципально-правова відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування

О с н о в н і п и т а н н я

1. Муніципальна служба та її правове регулювання.
2. Особливості правового статусу виборних осіб місцевого самоврядування.
3. Поняття, ознаки, види муніципально-правової відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

З а д а ч і

1. Згідно з розпорядженням голови районної ради з метою оцінки ділових та професійних якостей співробітників та депутатів місцевих рад, розташованих на території району, утворено атестаційну комісію та затверджено положення про проведення атестації. Головою комісії був призначений юрисконсульт районної ради. У положенні зазначалося, що в разі відмови від атестації муніципальні службовці будуть звільнені з займаних посад, а депутати позбавлені права голосу на сесіях рад. На сесії районної ради більшістю голосів депутатів прийнято рішення про скасування

розпоряджень голови районної ради. Голова районної ради не погодився з рішенням ради і зупинив його дію своїм розпорядженням.

Чи правомірні прийняті акти голови районної ради? Який порядок проведення атестації посадових осіб місцевого самоврядування?

2. Директор департаменту міської ради був звільнений рішенням виконавчого комітету міської ради у зв'язку із досягненням ним граничного віку перебування на службі. Директор департаменту звернувся до міського голови з проханням перевести його на посаду консультанта, однак голова відмовив, пояснивши, що така посада не передбачена штатним розписом. Директор департаменту оскаржив у суді рішення про звільнення з посади, наголосивши, що було порушено його конституційне право на рівний доступ до служби в органах місцевого самоврядування.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте юридично обґрунтовану відповідь.

Н о р м а т и в н і а к т и т а л і т е р а т у р а

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141. Дата оновлення: 03.09.2019. URL: <https://bit.ly/2GeSeRP> (дата звернення: 27.08.2020).
2. Рішення Конституційного Суду України від 16.10.2007 р. № 8-рп/2007 (справа про граничний вік перебування на державній службі та на службі в органах місцевого самоврядування). Офіц. вісн. України. 2007. №80. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-07> (дата звернення: 27.08.2020).
3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. №№ 24. Ст. 170. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 27.08.2020).
4. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001р. № 2493-III. Відом. Верхов. Ради України. 2001. № 33. Ст.175. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>. (дата звернення: 27.08.2020).
5. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07. 2002 р. № 93-IV. Відом. Верхов. Ради України. 2002. № 40. Ст. 290. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>. (дата звернення: 27.08.2020).

Т е м а 6. Муніципально-правова відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування

О с н о в н і п и т а н н я

1. Поняття, ознаки, види муніципально-правової відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
2. Підстави муніципально-правової відповідальності та муніципально-правові санкції.
3. Державний контроль та нагляд за додержанням законності в діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

З а д а ч і

1. За систематичну неявку на пленарні засідання обласної ради, відмову від проведення звітів і зустрічей депутата обласної ради з виборцями, невиконання їх доручень голова обласної ради порушив перед Головою Верховної Ради України питання про дострокове припинення повноважень депутата обласної ради.

Зробіть юридичний аналіз ситуації й дайте відповідь на питання: які заходи юридичної відповідальності можуть бути застосовані до депутатів місцевих рад? Зазначте підстави дострокового припинення повноважень депутатів місцевих рад.

2. Голова районної державної адміністрації звернувся до Верховної Ради України з поданням про призначення позачергових виборів міського голови. У поданні зазначено, що міський голова відмовляється підписувати й оприлюднювати рішення, прийняті більшістю голосів на пленарних засіданнях міської ради, а також розглядати запити й звернення депутатів міської ради.

Чи відповідають дії голови районної державної адміністрації та міського голови вимогам законодавства? Який порядок та підстави дострокового припинення повноважень міського голови?

3. На сесії сільської ради було прийнято рішення про саморозпуск у зв'язку з неможливістю проведення сесій ради і прийняття консолідованих рішень. Сільський голова прийняв розпорядження про одноособове здійснення ним функцій і повноважень органів місцевого самоврядування на території села. Районний прокурор вніс припис на незаконні дії сільської ради та сільського голови, які залишилися без розгляду.

Зробіть юридичний аналіз ситуації та запропонуйте шляхи її вирішення.

Нормативні акти та література

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141. Дата оновлення: 03.09.2019. URL: <https://bit.ly/2GeSeRP> (дата звернення: 27.08.2020).
2. Рішення Конституційного Суду України від 16.10.2007 р. № 8-рп/2007 (справа про граничний вік перебування на державній службі та на службі в органах місцевого самоврядування). Офіц. вісн. України. 2007. №80. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-07> (дата звернення: 27.08.2020).
3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. №№ 24. Ст. 170. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 27.08.2020).
4. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001р. № 2493-III. Відом. Верхов. Ради України. 2001. № 33. Ст.175. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>. (дата звернення: 27.08.2020).
5. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07. 2002 р. № 93-IV. Відом. Верхов. Ради України. 2002. № 40. Ст. 290. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>. (дата звернення: 27.08.2020).
6. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. Відом. Верхов. Ради України.2014. №49. Ст.2056. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>. (дата звернення: 27.08.2020).
7. Про затвердження типових професійно-кваліфікаційних характеристик посадових осіб місцевого самоврядування : наказ Національного агентства України з питань державної служби від 07.11.2019 року №203. URL: <https://nads.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-tipovih-profesijno-kvalifikacijnih-harakteristik-posadovih-osib-miscevogo-samovryaduvannya> (дата звернення: 27.08.2020).

Тема 7. Загальна характеристика повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування

Основні питання

1. Поняття та види повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
2. Розмежування повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування.

3. Основні засади делегування повноважень у сфері місцевого самоврядування.
4. Особливості реалізації повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування при вирішенні питань місцевого значення.

Задачі

1. У лютому 2010 р. С. звернулася до суду з позовом, у якому просила скасувати рішення сільської ради від 21 грудня 2019 р. № 7 «Про дострокове припинення повноважень сільського голови», рішення № 8 «Про призначення виконуючого обов'язки сільського голови» та зобов'язати сільську раду усунути перешкоди у здійсненні нею повноважень сільського голови. Обґрунтовуючи позовні вимоги, вона зазначила, що сесію сільської ради без її відома, як сільського голови, скликано секретарем ради, а також було порушено порядок підготовки сесії, визначений регламентом сільської ради (повідомлення про проведення пленарного засідання 21 грудня 2019 р. без жодних проектів рішень їй було вручено ввечері 20 грудня 2019 р.).

Зробіть юридичний аналіз даної ситуації. Чи правомірні дії секретаря сільської ради? Чи відповідає вимогам законодавства рішення сільської ради? Яке рішення має прийняти суд?

2. Обласна рада прийняла рішення, яким скасувала делегування обласній державній адміністрації повноважень щодо управління об'єктами спільної власності територіальних громад сіл, селищ та міст і утворила власні виконавчі органи – Управління комунальною власністю та Управління земельних ресурсів. Прокурор області, не погодившись із цим рішенням, оскаржив його до суду, адже на його думку, делегування повноважень місцевим державним адміністраціям має здійснюватися відповідно до вимог Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». Цей Закон не передбачає можливості утворення обласною радою виконавчих органів.

Чи відповідає вимогам законодавства прийняте обласною радою рішення? Як повинен діяти прокурор області?

3. Обласна рада на сесії розглянула питання «Про звіт голови обласної державної адміністрації щодо виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку області, обласного бюджету і здійснення обласною державною адміністрацією делегованих їй обласною радою повноважень» і прийняла рішення про висловлення голові обласної державної адміністрації недовіри. Голова облдержадміністрації звернувся до суду з проханням визнати протиправним і скасувати дане рішення, оскільки воно ухвалене з порушенням вимог ч. 9 ст. 46 і ст. 47 Закону від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні», зокрема, без включення цього питання до порядку денного сесії та без його обговорення у постійних комісіях, без проведення колективного й вільного обговорення його депутатами на сесії.

Проведіть юридичний аналіз даної ситуації. Чи правомірні дії обласної ради? Яке рішення має ухвалити суд?

Н о р м а т и в н і а к т и т а л і т е р а т у р а

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141. Дата оновлення: 03.09.2019. URL: <https://bit.ly/2GeSeRP> (дата звернення: 27.08.2020).
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. №35-36. Ст.446. Дата оновлення: 17.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 27.08.2020).
4. Про місцеві держані адміністрації : Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. №20-21. Ст.190. Дата оновлення: 17.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
5. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. №39. Ст.383. Дата оновлення: 14.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
6. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII. Відомості Верховної Ради України. 2015. №2-3. Ст.12. Дата оновлення: 17.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 27.08.2020).

Т е м а 8. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо управління комунальною власністю

О с н о в н і п и т а н н я

1. Загальна характеристика права комунальної власності. Об'єкти комунальної власності. Підстави та порядок формування комунальної власності.
2. Форми реалізації територіальною громадою права комунальної власності.
3. Управління об'єктами комунальної власності на місцевому та регіональному рівні.

4. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з комунальними підприємствами, установами та організаціями.

Задачі

1. Районна рада прийняла рішення про продаж комунальних підприємств «Фармація» та «Районний аптечний центр». Міська рада звернулася до господарського суду з позовом про визнання вказаного рішення незаконним. Свої вимоги вона мотивувала тим, що вказані в рішенні районної ради підприємства є об'єктами спільної власності територіальних громад сіл, селищ та міст, розпорядження якими вимагає згоди усіх співвласників, проте вона такої згоди не надавала. Заперечуючи проти позову, районна рада вказала, що комунальні підприємства «Фармація» та «Районний аптечний центр» були передані у 1993 р. до комунальної власності району, а тому з набранням чинності Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» згідно з п. 10 Прикінцевих та перехідних положень Закону управління ними здійснює районна рада.

Прокоментуйте доводи районної та міської рад. Чи вправі міська рада звернутися з таким позовом до суду? Яке рішення має прийняти суд?

2. Комунальне підприємство виступило одним із засновників благодійної організації. На загальних зборах засновників було затверджено статут, сформовано правління та наглядову раду благодійної організації. У якості внеску комунальне підприємство надало благодійній організації право безоплатного використання нежитлового приміщення.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи правомірні дії посадових осіб комунального підприємства? Який порядок участі органів місцевого самоврядування у створенні юридичних осіб?

3. Районна рада прийняла рішення, яким уповноважила голову районної ради у період між сесіями вирішувати питання про передачу в безкоштовне користування об'єктів комунальної власності, які забезпечують спільні потреби територіальних громад і перебувають в управлінні районної ради. Районний прокурор вніс протест на рішення районної ради. Районна рада відхилила протест прокурора, при цьому вказавши, що виключно на пленарних засіданнях районної ради вирішуються питання про продаж, передачу в оренду, концесію або під заставу об'єктів комунальної власності, а рішення про передачу в безкоштовне користування може приймати одноособово голова районної ради.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи відповідають вимогам чинного законодавства рішення районної ради?

4. На сесії обласної ради прийнято рішення щодо утворення комунального підприємства «Полтаваоблелектротранс», до складу якого було включено майно двох міст та трьох сіл, що знаходяться на території

області, а також прийнято рішення про призначення керівника цього підприємства.

Прокурор області оскаржив до суду це рішення, зазначивши, що обласна рада не має права створювати комунальні підприємства, а призначення керівників таких підприємств належать до повноважень голови обласної ради. Голова обласної ради у відповіді прокурору зазначив, що саме до повноважень обласної ради належить питання права спільної власності територіальних громад, а ці об'єкти і перебували, на думку голови ради, у спільній власності територіальних громад.

Проаналізуйте вказану ситуацію. Чи правомірні дії обласної ради та прокурора? Яке рішення має прийняти суд?

Нормативні акти та література

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141. Дата оновлення: 03.09.2019. URL: <https://bit.ly/2GeSeRP> (дата звернення: 27.08.2020).
2. Рішення Конституційного Суду України від 01.04.2010р. № 10-рп/2010. Офіц. вісн. України. 2010. №27. Ст.1069. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-10#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України.2005. №35-36. Ст.446. Дата оновлення: 17.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № №18-22. Ст.144. Дата оновлення: 21.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
5. Земельний кодекс України від 25.11.2001 р. № 2768-III. Відомості Верховної Ради України. 2002. №3-4. Ст.27. Дата оновлення: 13.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення: 27.08.2020).
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44. Ст.356. Дата оновлення: 21.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 27.08.2020).
7. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 27.08.2020).
8. Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності: Закон України від 03.03.1998 р. №147/ 98-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 34. Ст. 228. Дата оновлення: 05.04.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/147/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
9. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII. Відомості Верховної Ради України. 2015. №2-3. Ст.12. Дата оновлення: 17.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 27.08.2020).

Т е м а 9. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування в бюджетно-фінансовій сфері

О с н о в н і п и т а н н я

1. Місцеві фінанси: поняття, структура, порядок формування та використання.
2. Доходи й видатки місцевих бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування.
3. Місцеві податки і збори.
4. Участь держави у бюджетному забезпеченні місцевого самоврядування.
5. Фінансовий контроль у сфері місцевого самоврядування.

З а д а ч і

1. Громадянин Василенко у зверненні до селищного голови вимагав відшкодувати збитки, завдані йому невиконанням органами місцевого самоврядування повноважень, передбачених ст. 21 Закону України «Про відходи». Селищний голова відмовив у задоволенні вимог громадянина Василенка, при цьому зазначив, що повноваження, передбачені ст. 21 Закону України «Про відходи», не можуть бути реалізовані через відсутність фінансових ресурсів. Василенко оскаржив до районної ради рішення селищного голови.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи правомірні дії селищного голови? Яке рішення повинна прийняти районна рада? Чи повинні органи місцевого самоврядування відшкодувати шкоду, завдану невиконанням покладених на них повноважень?

2. У вересні 2019 р. місцева благодійна організація звернулася з позовом до Київської міської ради та виконавчого органу Київської міської ради – Головного управління земельних ресурсів Київської міської державної адміністрації (другий відповідач) – про зобов’язання укласти з ним угоду про поновлення на три роки договору оренди земельної ділянки від 20 вересня 2016 р. № 82, а також зобов’язання другого відповідача – провести реєстрацію цієї угоди. На обґрунтування своїх вимог благодійна організація послалася на договір оренди, відповідно до умов якого після закінчення строку укладення угоди благодійна організація, за умов належного виконання покладених на неї обов’язків, має за інших рівних умов переважне право на поновлення договору. Оскільки Київська міська рада ухилилася від розгляду цього питання, благодійна організація, пославшись на ст. 188 ГК, просила суд про задоволення своїх вимог.

Проведіть юридичний аналіз ситуації. Чи правомірні дії Київської міської ради? Яке рішення має прийняти суд?

Н о р м а т и в н і а к т и т а л і т е р а т у р а

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141. Дата оновлення: 03.09.2019. URL: <https://bit.ly/2GeSeRP> (дата звернення: 27.08.2020).
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України.2005. №35-36. Ст.446. Дата оновлення: 17.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. №50-51. Ст.572. Дата оновлення: 16.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 27.08.2020).
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № №18-22. Ст.144. Дата оновлення: 21.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
5. Податковий кодекс України від 02.11.2010 р. № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. №№ 13-14, 15-16, 17. Ст.112. Дата оновлення: 21.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 27.08.2020).
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44. Ст.356. Дата оновлення: 21.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 27.08.2020).
7. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 27.08.2020).
8. Про відходи : Закон України від 5 березня 1998 року № 187/98-ВР. Відомості Верховної Ради України.1998. №36-37. Ст. 242. Дата оновлення: 13.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
9. Про оренду державного та комунального майна : Закон України від 3 жовтня 2019 року № 157-IX. Відомості Верховної Ради України. 2020. №4. Ст.25. Дата оновлення: 21.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-20#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
- 10.Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15.01.1999 р. № 401-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. №11. Ст.79. Дата оновлення: 07.09.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-14#Text> (дата звернення: 27.08.2020).

**Т е м а 10. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо забезпечення законності та правопорядку.
Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо охорони прав, свобод і законних інтересів громадян**

О с н о в н і п и т а н н я

1. Правовий механізм формування міліції, що утримується за рахунок коштів місцевого самоврядування.
2. Порядок звернення до суду про визнання незаконними актів органів виконавчої влади, інших органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, які обмежують права територіальної громади, а також повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
3. Правовий статус центрів безпеки громад.
4. Розгляд справ про адміністративні правопорушення, віднесені законом до відання органів місцевого самоврядування.
5. Правовий статус служби у справах дітей як окремого органу місцевого самоврядування.
6. Повноваження ОМС у сфері надання безоплатної первинної правової допомоги.

З а д а ч і

1. Громадяни України Григоренко і Михайлов у травні 2019 р. подали до міської ради заяви про оформлення права власності на земельні ділянки для ведення особистого селянського господарства, якими вони користуються з 1980 р. Міський голова залишив без уваги подані заяви. У зв'язку з тим, що заяви не були своєчасно розглянуті, Григоренко і Михайлов звернулися до суду, який своїм рішенням зобов'язав міського голову винести їх на розгляд сесії. Міський голова виніс ці питання на розгляд міської ради, однак рішенням сесії міської ради від 14 лютого 2020 р. земельні ділянки надано під забудову, а не для ведення особистого селянського господарства. Григоренко і Михайлов просили суд скасувати рішення міської ради від 14 лютого 2020 р. та передати у власність для ведення особистого селянського господарства земельні ділянки Григоренку в розмірі 7 тис. 246 м², Михайлову – 5 тис. 646 м² з оформленням та видачею правостановлювальних документів. Місцевий суд рішенням від 24 березня 2020 р. позов задовольнив і зобов'язав міського голову оформити та видати позивачам свідоцтва про право власності на ці ділянки.

Зробіть юридичний аналіз даної ситуації. Чи правомірні дії міської ради? Чи відповідає вимогам законодавства рішення районного суду?

2. У травні 2019 р. Волкова звернулася до суду з позовом до Степанової, а також сільської ради про визнання заповіту на ім'я Степанової

недійсним. Волкова зазначила, що тривалий час постійно доглядала за своєю матір'ю, Петровою, а коли була відсутня, наймала для цього людей. Після смерті матері Волковій стало відомо про те, що 22 січня 2019 р. депутатом сільської ради, який діяв на підставі розпорядження сільського голови, посвідчено заповіт від імені Петрової на ім'я відповідачки Степанової, просила визнати його недійсним, пославшись на те, що його посвідчено з порушенням вимог чинного законодавства: у день його посвідчення її мати перебувала в такому стані, за якого не могла розуміти значення своїх дій та керувати ними, вона не могла ходити, говорити, вільно виражати свою волю і 23 січня того ж року померла.

Зробіть юридичний аналіз даної ситуації. Чи правомірні дії сільського голови та депутата сільської ради? Яке рішення має ухвалити суд?

3. У березні 2019 р. громадянин В. звернувся з позовом до виконавчого комітету міської ради про відшкодування шкоди, посилаючись на те, що 31 грудня 2018 р. о 14-й годині на його автомобіль, у якому він під'їхав до свого гаража, впала відламана частина дерева та пошкодила його, в результаті чого завдано матеріальної шкоди на суму 955.480 грн., яку він просить відшкодувати, а також стягнути 18.000 грн. на відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю.

Проведіть юридичний аналіз ситуації. Яке рішення має прийняти суд?

Н о р м а т и в н і а к т и т а л і т е р а т у р а

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141. Дата оновлення: 03.09.2019. URL: <https://bit.ly/2GeSeRP> (дата звернення: 27.08.2020).
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. №35-36. Ст.446. Дата оновлення: 17.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 27.08.2020).
4. Про Національну поліцію: Закон України 2 липня 2015 року № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. №40-41. Ст.379. Дата оновлення: 17.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
7. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. №39. Ст.383. Дата оновлення:

- 14.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
5. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII. Відомості Верховної Ради України. 2015. №2-3. Ст.12. Дата оновлення: 17.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 27.08.2020).